

Izdevējs: Ministru kabinets

Veids: rīkojums

Numurs: 381

Pieņemts: 17.07.2019.

Stājas spēkā: 17.07.2019.

Publicēts:

Latvijas Vēstnesis, 148 (6487),
23.07.2019.

OP numurs: 2019/148.2

Ministru kabineta rīkojums Nr. 381

Rīgā 2019. gada 17. jūlijā (prot. Nr. 33 75. §)

Par konceptuālo ziņojumu "Par bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu elektroenerģijas ražotājiem Eiropas Savienības emisiju tirdzniecības sistēmas 2021.-2030. gada periodā"

1. Atbalstīt konceptuālajā ziņojumā "Par bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu elektroenerģijas ražotājiem Eiropas Savienības emisiju tirdzniecības sistēmas 2021.-2030. gada periodā" ietvertu 1. risinājumu.

2. Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" pārejas noteikumu 50. punktā noteikto Ministru kabineta kompetenci neatbalstīt bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu elektroenerģijas ražošanai 2021.-2030. gadā.

3. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai sadarbībā ar Ekonomikas ministriju, Satiksmes ministriju un Zemkopības ministriju izstrādāt un līdz 2019. gada 17. septembrim iesniegt izskatīšanai Ministru kabineta sēdē informatīvo ziņojumu un Ministru kabineta sēdes protokollēmuma projektu par Modernizācijas fonda izveidi atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 14.

marta Direktīvas 2018/410, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, lai sekmētu emisiju izmaksefektīvu samazināšanu un investīcijas mazoglekļa risinājumos, un Lēmumu (ES) 2015/1814, 10.d pantam, par tā pārvaldību Latvijā un tajā pieejamo finansējumu.

Ministru prezidents *A. K. Kariņš*

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs *J. Pūce*

(Ministru kabineta
2019. gada 17. jūlija
rīkojums Nr. 381)

Konceptuālais ziņojums

**Par bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu elektroenerģijas ražotājiem Eiropas Savienības emisiju tirdzniecības sistēmas
2021.-2030. gada periodā**

Saturs

I Kopsavilkums

II Esošās situācijas raksturojums un problēmas apraksts

2.1. Starptautiskā un Eiropas Savienības klimata politika

2.2. Nosacījumi derogācijas izmantošanai

2.3. Latvijas siltumnīcefekta gāzu emisiju struktūra

2.4. Elektroenerģijas ražošana Latvijā un iespējamie pretendenti derogācijai Latvijā

2.5. Latvijai pieejamais derogācijas apjoms un ietekme uz Emisijas kvotu izsolīšanas instrumentu

III Risinājuma varianti

IV Ietekme uz problēmas risināšanu

V Piedāvātā risinājuma ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu

I Kopsavilkums

Atbilstoši 2003. gada 13. oktobra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (turpmāk - Direktīva 2003/87/EK) 10.a panta 3. punktam, elektroenerģijas ražošanas iekārtām netiek piešķirtas bezmaksas emisijas kvotas, taču saskaņā ar 2018. gada 14. martā pieņemto Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2018/410¹, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, lai sekmētu emisiju izmaksefektīvu samazināšanu un investīcijas mazoglekļa risinājumos, un Lēmumu 2015/1814 (turpmāk - Direktīva 2018/410) ir paredzēts izņēmums (derogācija).

Saskaņā 2018. gada 14. martā grozīto Direktīvas 2003/87/EK 10.c pantu dalībvalstis, kuru iekšzemes kopprodukts (turpmāk - IKP) uz vienu iedzīvotāju, izsakot tirgus cenās (*euro*), 2013. gadā nesasniedza 60% no Eiropas Savienības (turpmāk - ES) vidējā rādītāja, var izlemt piešķirt bezmaksas emisijas kvotas elektroenerģijas ražošanas iekārtām. Saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c pantu izņēmums zaudē spēku 2030. gada 31. decembrī. Latvija atbilst Direktīvas 2003/87/EK 10.c pantā noteiktajam kritērijam.

Konceptuālais ziņojums (turpmāk - Ziņojums) ir izstrādāts, lai nodrošinātu lēmuma pieņemšanu par Direktīvas 2003/87/EK² 10.c pantā noteiktās derogācijas izmantošanu jeb bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu vai nepiešķiršanu elektroenerģijas ražošanas iekārtām 2021.-2030. gada ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (turpmāk - ETS) periodā.

Bezmaksas emisijas kvotu piešķiršana elektroenerģijas ražošanai bija pieejama arī 2013.-2020. gada ES ETS periodā. 2011. gada 30. augustā Ministru kabinets pieņēma lēmumu neatbalstīt bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu elektroenerģijas ražošanai 2013.-2020. gadam.³

Ziņojumā apkopota informācija par starptautiskās un ES klimata politikas ietvaru, bezmaksas kvotu piešķiršanas nosacījumiem saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c pantu un iespējamajiem pretendentiem bezmaksas emisijas kvotu saņemšanai. Ziņojumā ir sniegta informācija par pašreizējo situāciju emisijas kvotu piešķiršanā elektroenerģijas ražošanas iekārtām un esošo atbalstu Latvijas ETS operatoriem, kas vienlaikus ir arī elektroenerģijas ražotāji, kā arī informācija par papildus atbalsta negatīvo ietekmi, radot valsts budžeta ieņēmumu samazinājumu, jo šāda atbalsta piešķiršanas gadījumā nebūs iespējams pārdot atbilstošu emisijas kvotu skaitu emisijas kvotu izsolēs. Ziņojumā ir piedāvāti un analizēti divi iespējamās tālākās rīcības scenāriji, to priekšrocības un trūkumi.

II Esošās situācijas raksturojums un problēmas apraksts

2.1. Starptautiskā un Eiropas Savienības klimata politika

2015. gada 12. decembrī tika pieņemts Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk -ANO) Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Parīzes nolīgums (turpmāk - Parīzes nolīgums), un tā mērķis saskaņā ar 2. panta 1. punkta a) apakšpunktu ir ierobežot globālo vidējās temperatūras pieaugumu krietni zem 2°C atzīmes un tiekties temperatūras kāpumu iegrožot līdz 1,5°C salīdzinājumā ar pirmsindustriālā laikmeta līmeni. Saskaņā ar Parīzes nolīguma mērķiem (Parīzes nolīguma 2. pants) ES ietvaros ir apstiprināti nosacījumi un mērķi siltumnīcefekta gāzu (turpmāk - SEG) emisiju samazināšanai līdz 2030. gadam.

Rīcība klimata pārmaiņu ierobežošanā ir viena no ES prioritātēm. ES ietvaros ir noteikts kopējs ES SEG emisiju samazināšanas mērķis, un tas ir sadalīts divās daļās - ES ETS iekļautās darbības un ES ETS neiekļautās darbības (turpmāk - ne-ETS). ES ETS operatori kopīgi visā ES ir jāsamazina SEG emisiju apjoms par 21 % līdz 2020. gadam un par 43 % līdz 2030. gadam (salīdzinot ar šo ES ETS operatoru SEG emisiju apjomu 2005. gadā). Kopējais ES ne-ETS SEG emisiju apjoms ir jāsamazina par 10 % līdz 2020. gadam un par 30 % līdz 2030. gadam (salīdzinot ar šo ne-ETS darbību SEG emisiju apjomu 2005. gadā).

ES ETS mērķa izpildei ir apstiprināti ES ETS darbības nosacījumi un noteikta ES ETS operatoru atbildība. ES ETS operatoru SEG emisiju apjoma samazināšanas pasākumi tiek noteikti harmonizētā veidā, un šo pasākumu izstrādi un īstenošanu nodrošina EK kopā ar ES dalībvalstīm, īstenojot Direktīvu 2003/87/EK. ES ETS piedalās arī Latvijas komersanti.

Ne-ETS SEG emisiju samazināšanas mērķa izpildes saistības ir pārdalītas katrai ES dalībvalstij, t.sk. Latvijai. Dalībvalstu ne-ETS mērķi un prasības atbilstības mērķiem nodrošināšanai ir noteikti ES līmenī. Periodam līdz 2020. gadam katras ES dalībvalsts mērķis un tā izpildes nosacījumi ir izteikti Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumā 406/2009/EK par dalībvalstu pasākumiem siltumnīcefektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanai, lai izpildītu Kopienas saistības siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanas jomā līdz 2020. gadam. Periodam no 2021. gada līdz 2030. gadam katras ES dalībvalsts mērķis un tā izpildes nosacījumi ir izteikti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā 2018/842 par saistošiem ikgadējiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumiem, kas dalībvalstīm jāpanāk no 2021. līdz 2030. gadam un kas dod ieguldījumu rīcībā klimata politikas jomā, lai izpildītu Parīzes nolīgumā paredzētās saistības, un ar ko groza Regulu Nr. 525/2013 (turpmāk - Regula 2018/842). Latvijai saskaņā ar Regulas 2018/842 I pielikumu laika periodā līdz 2030. gadam ir jānodrošina SEG emisiju samazinājums līdz 6% samazinājumam salīdzinājumā ar 2005. gada ne-ETS SEG emisijām.

SEG emisiju samazināšanas mērķu izpildē periodā no 2021. līdz 2030. gadam gan ES ETS, gan ne-ETS sektoros ir nozīmīgi ņemt vērā ilgtermiņa kontekstu, jo SEG emisiju samazināšanai nepieciešamā tehnoloģiju un procesu vispusīgā nomaiņa ir jāplāno un jāievieš savlaicīgi. Ļoti būtiski ir izvairīties no investīcijām, kas dēļ investīciju perioda atmaksāšanās sagaidīšanas nepieciešamības "iesaldē" Latvijas SEG emisijas.

2018. gada 28. novembrī EK nāca klajā ar paziņojumu "Tīru planētu visiem! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku" (turpmāk - EK paziņojums). Tajā ir izklāstīts redzējums par to, kādā veidā ES līdz 2050. gadam būtu iespējams sasniegt klimata neitralitāti. Klimata neitralitāte saskaņā ar EK redzējumu nozīmē, ka SEG emisijas tiek līdzsvarotas ar oglekļa dioksīda (turpmāk - CO₂) piesaisti vai CO₂ uztveršanas un uzglabāšanas tehnoloģijām.

EK paziņojumā tiek aplūkoti astoņi scenāriji SEG emisiju samazinājumam līdz 2050. gadam, un visi izvērtētie scenāriji paredz, ka līdz 2050. gadam notiks plaša energosistēmas elektrifikācija, ko virzīs atjaunojamo energoresursu (turpmāk - AER) praktiska pielietošana.

EK paziņojumā ir teikts, ka tehnoloģiskās iespējas enerģētikas sektora dekarbonizācijai ir jau šobrīd pieejamas tirgū. Šobrīd pieejamie AER, kas izmantojami vai nu elektroenerģijas vai siltuma ražošanai vai kā kurināmais, ir vējš, saule, ģeotermālā enerģija, plūdmaiņas, viļņu un cita okeāna enerģija, hidroelektroenerģija, biomasas, atkritumu gāze, notekūdeņu attīrīšanas iekārtu gāze un biogāze. EK paziņojumā visos apskatītajos scenārijos tiek pieņemts, ka līdz 2050. gadam notiks plaša apmēra elektrifikācija, ko virzīs AER izmantošanas palielināšanās. Līdz 2050. gadam tiek prognozēts, ka ES elektrības apjoms kopējā enerģijas pieprasījumā dubultosies, tam sasniedzot 53%.

Parīzes nolīguma 14. pants nosaka nepieciešamību pēc regulāras progresa izvērtēšanas. Progresa izvērtēšanas iznākums sniegs informāciju valstīm ambīciju atjaunošanā un paaugstināšanā. Tādējādi, pieņemot lēmumus, kas ietekmēs Latvijas SEG emisijas 2021.-2030. gada periodā, ir nepieciešams ņemt vērā, ka ES un globālā mērogā SEG emisiju samazināšanas mērķi kļūs arvien ambiciozāki un elastības vai atbalsts SEG emisiju intensīvām nozarēm ilgtermiņā nebūs pieejams.

2.2. Nosacījumi derogācijas izmantošanai

ES ETS mērķis ir palīdzēt ES dalībvalstīm sasniegt SEG emisiju samazināšanas mērķus izmaksu efektīvā veidā. ES ETS ir ES klimata pārmaiņu mazināšanas politikas stūrakmens. ES līmenī ES ETS aptver vairāk kā 10 000 iekārtu enerģētikas un ražošanas sektoros, kas kopumā ir atbildīgi par ap 40% ES SEG emisijām. ES ETS darbību ES un Latvijā uzsāka 2005. gada 1. janvārī. ES ETS darbība notiek vairākos periodos: 2005.-2007. gada periods, 2008.-2012. gada periods, 2013.-2020. gada periods, 2021.-2030. gada periods. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvas 2009/29/EK, ar ko Direktīvu 2003/87/EK groza, lai uzlabotu un paplašinātu Kopienas siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu, pirmā panta 11. punktu sākot ar ES ETS 3. periodu ES dalībvalstis izsola emisijas kvotas. ES ETS 4. periodā Latvijas labā kopējais izsolāmais apjoms veidojas no izsolāmā emisijas kvotu pamatapjoma⁴ un emisijas kvotām, kas piešķirtas dažām dalībvalstīm, t.sk. Latvijai, solidaritātes, izaugsmes un starpsavienojumu labad (turpmāk - solidaritātes emisijas kvotas⁵). Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" 32². panta 4⁴. daļu izsoļu ieņēmumus izmanto, lai mazinātu klimata pārmaiņas un nodrošinātu pielāgošanos klimata pārmaiņām. Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" 32². panta 3². daļu visi emisijas kvotu izsoļu ieņēmumi ir nacionālās programmas Emisijas kvotu izsolīšanas

instrumenta (turpmāk -EKII) finanšu avots. Derogācijai pieejamie emisiju kvotu apjomi ir tieši atkarīgi no Latvijas izsolāmajiem emisijas kvotu apjomiem.

Direktīva 2018/410 nosaka ES ETS ceturto periodu - 2021.- 2030. gads - un atbilstoši šīs Direktīvas 10.c panta 1. punktam ES dalībvalstīs, kuru IKP uz vienu iedzīvotāju, izsakot tirgus cenās (*euro*), 2013. gadā nerasniedza 60 % no ES vidējā rādītāja, var pagaidu kārtā piešķirt bezmaksas kvotas elektroenerģijas ražošanas iekārtām nolūkā modernizēt, diversificēt un ilgtspējīgi pārveidot enerģētikas nozari. Ar vārdu savienojumu "*pagaidu kārtā*" saprotams, ka derogācija ir pieejama laika periodā no 2021. līdz 2030. gadam. Saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 1. punkta nosacījumiem piešķirto līdzekļu izlietojumam jābūt saskanīgam ar pāreju uz drošu un ilgtspējīgu oglekļa mazietilpīgu ekonomiku, kā arī ar mērķiem, ko paredz ES klimata un enerģētikas politikas satvars laikposmam līdz 2030. gadam un Parīzes nolīgums.

Saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 1. punktu bezmaksas emisijas kvotas var piešķirt elektroenerģijas ražošanas iekārtām, kas saskaņā ar Direktīva 2003/87/EK 3. pantā u) apakšpunktā iekļauto definīciju ir "*iekārta, kurā 2005. gada janvārī vai pēc tam ražota elektroenerģija pārdošanai trešām personām un kurā no Direktīvas 2003/87/EK I pielikumā uzskaitītajām darbībām tiek veikta vienīgi "kurināmā sadedzināšana"*". Saskaņā ar iepriekš minētajiem nosacījumiem bezmaksas emisijas kvotu pretendenti Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta ietvaros ir ES ETS dalībnieki, kas ražo elektroenerģiju.

Pamatojoties uz Direktīvas 2003/87/EK 10.c pantā izklāstītajiem nosacījumiem, derogācijas mērķis ir veicināt SEG emisiju samazināšanu, veicot investīcijas elektroenerģijas ražošanas iekārtu modernizācijai. Atbalsts tiktu piešķirts kā bezmaksas emisiju kvotas un to monetizāciju veiktu atbalsta saņēmējs.

Bezmaksas emisijas kvotu piešķiršana elektroenerģijas ražošanas iekārtām bija iespējama arī ES ETS trešajā periodā (2013.-2020. gadam). Derogācijai ES ETS trešajā periodā varēja pieteikties atsevišķas ES dalībvalstis, t.sk., Latvija. ETS trešajā periodā valstij, kas gribēja pieteikties derogācijai, bija jāiesniedz EK valsts plāns, kurā bija jāparedz ieguldījumus infrastruktūras modernizēšanai un atjaunināšanai un tīrajām tehnoloģijām. Valsts plānā bija jāparedz arī valsts enerģētikas kompleksa un piegāžu avotu diversifikācija tādā apjomā, kas iespēju robežās ir līdzvērtīgs bezmaksas emisijas kvotu tirgus vērtībai attiecībā uz iecerētajiem ieguldījumiem, ņemot vērā nepieciešamību pēc iespējas samazināt tiešo ietekmi uz cenu palielināšanos. Dalībvalstij, kas vēlējās sadalīt kvotas, pamatojoties uz šo derogāciju, līdz 2011. gada 30. septembrim bija jāiesniedz EK pieteikums, kurā tika iekļauta ierosinātā sadales metodika un individuālas sadale (t.sk. saskaņā ar valsts plānu iecerēto ieguldījumu monitoringa un ieviešanas noteikumus). 2011. gada 30. augustā Ministru kabinets pieņēma lēmumu neatbalstīt bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu elektroenerģijas ražošanai 2013.-2020. gadam.⁶

Ņemot vērā to, ka saskaņā ar iepriekš minēto Latvija atbilst Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 1. punkta nosacījumam, Latvijai ir dota izvēles iespēja piešķirt bezmaksas emisijas kvotas elektroenerģijas ražošanas iekārtām ES ETS ceturtajā periodā, ievērojot turpmāk norādītos emisijas kvotu piešķiršanas nosacījumus - investīciju mērķis, vērtība, pēcfinansēšana, ziņošana, procedūra, pieejamā emisijas kvotu piešķiruma ierobežojumi.

1) Investīciju mērķis

Saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 1. un 2. punktu atbalstāmas ir esošo ES ETS operatoru jaunas investīcijas elektroenerģijas ražošanas iekārtās. Investīcijām ir jābūt papildinošām, nepārprotami jāatbilst nomaīņas un modernizācijas vajadzībām un tās nedrīkst radīt tirgus virzītu energoieprasījuma pieaugumu.

2) Investīciju vērtība

Par veiktajām investīcijām elektroenerģijas ražošanas iekārtām atbalstam tiks piešķirtas bezmaksas kvotas, nevis naudas līdzekļi⁷. Ar bezmaksas emisijas kvotām tiek segtas līdz 70 % no investīciju izmaksām, piešķirot bezmaksas emisijas kvotas. Pārējās izmaksas (vismaz 30% no investīciju apjoma) sedz privātas juridiskās personas, kas varētu būt gan pats uzņēmums, kam pieder iekārta, gan arī kāds cits investors. Saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 3. punktu plānoto investīciju vērtībai ir jābūt vismaz vienādai ar piešķirto bezmaksas emisijas kvotu tirgus vērtību, kas ir emisijas kvotas vidējā cena kopējā izsoles platformā⁸ iepriekšējā kalendārajā gadā.

3) Projektu pēcfinansēšana

Saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 6. punktu bezmaksas emisijas kvotas operatori piešķir, kad tie pierāda, ka ir veiktas investīcijas saskaņā ar konkursa procesa noteikumiem. Ja investīciju rezultātā rodas papildu elektroenerģijas ražošanas jauda, attiecīgais operators arī pierāda, ka tas vai cits saistīts operators pirms papildu jaudas darbības sākuma ir pārtraucis ekspluatēt atbilstīgu apjomu elektroenerģijas ražošanas jaudas ar lielāku emisijietilpību.

4) Ziņošanas nosacījumi par atbalsta realizāciju

Elektroenerģijas ražotājiem un tīkla operatoriem, kas saņem bezmaksas kvotas derogācijas kārtā, katru gadu līdz 28. februārim būs jāziņo par investīciju realizāciju dalībvalsts kompetentajai iestādei, tostarp par līdzsvaru starp bezmaksas kvotām un investīciju izmaksām, un atbalstīto investīciju veidiem. Dalībvalstīm par to būs jāiesniedz ziņojumus EK, un EK ziņojumus publiskos.

5) Bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanas procedūra

Ja ar bezmaksas emisijas kvotām atbalstāmo investīciju projektu vērtība ir lielāka par 12,5 miljoniem *euro*, bezmaksas emisijas kvotu piešķiršana ir jāveic, izmantojot konkursa procesu vienā vai vairākās kārtās laikā no 2021. līdz 2030. gadam. Ja konkursa atlasītais investīciju projekts tiek atcelts vai netiek sasniegti iecerētie rādītāji, tam paredzētās emisijas kvotas var izmantot konkursa vienā papildu kārtā, lai finansētu citas investīcijas.

Ja ar bezmaksas emisijas kvotām atbalstāmo investīciju projektu vērtība ir mazāka par 12,5 miljoniem *euro* investīciju projekti var tikt atlasīti konkursa procesā, kā noteikts Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 2. punktā. Projektiem, kuru vērtība ir lielāka par 12,5 miljoniem *euro* vai arī projekti jāatlasa, pamatojoties uz objektīviem un pārredzamiem kritērijiem.

Ja vienā un tajā pašā iekārtā veic vairākas investīcijas, jānosaka, vai kopējās investīcijas nepārsniedz 12,5 miljonu *euro*. Vairākas investīcijas vienā iekārtā vērtē kā vienotu veselumu, izņemot gadījumos, kas atsevišķās investīcijas ir tehniski vai finansiāli dzīvotspējīgas neatkarīgi viena no otras.

Augstāk aprakstītais konkurss saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10.c panta 2. punktu būs jāorganizē līdz 2019. gada 30. jūnijam. Dalībvalstīm jānodrošina, ka minētais konkursa process:

- atbilst pārredzamības, nediskriminēšanas, vienlīdzīgas attieksmes un pareizas finanšu pārvaldības principiem;
- paredz, ka konkursā var piedalīties tikai tādi projekti, kas sekmē energoresursu struktūras un piegādes avotu diversifikāciju, nepieciešamo pārstrukturēšanu, infrastruktūras uzlabošanu un modernizēšanu vides ziņā, tīrās tehnoloģijas, piemēram, atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas, vai enerģijas ražošanas nozares, piemēram, efektīvas un ilgtspējīgas centralizētās siltumapgādes, pārvades un piešķiršanas nozares modernizāciju;
- nosaka skaidrus, objektīvus, pārredzamus un nediskriminējošus atlases kritērijus, pēc kuriem projektus sarindo, lai nodrošinātu, ka tiek atlasīti tikai tādi projekti, kas:
  - pamatojoties uz izmaksu un ieguvumu analīzi, dod neto pozitīvu ieguvumu no emisiju samazināšanas viedokļa un ļauj panākt iepriekš noteiktu un ievērojamu CO₂ emisiju samazinājumu, ņemot vērā projekta izmēru;
  - ir papildinoši, nepārprotami atbilst nomaigās un modernizācijas vajadzībām un nerada tirgus virzītu energopieprasījuma pieaugumu;
  - ir ekonomiski visizdevīgākie;
  - neatbalsta vai neuzlabo ļoti emisijietilpīgas elektroenerģijas ražošanas finansiālo dzīvotspēju, nedz arī palielina atkarību no emisijietilpīga fosilā kurināmā.

6) Pieejamā emisijas kvotu piešķiruma ierobežojumi

Direktīvā 2003/87/EK 10.c panta 4. punktā ir noteikti piešķiramie limiti bezmaksas kvotu kopējam piešķiruma apjomam enerģētikas nozares modernizācijai. Saskaņā ar 10.c panta 4. punktu kopējais enerģētikas nozares modernizēšanai piešķirto bezmaksas kvotu apjoms nav lielāks par 40 % no kvotu apjoma, ko attiecīgā dalībvalsts saņems laikposmā no 2021. līdz 2030. gadam saskaņā ar

Direktīvas 2003/87/EK 10. panta 2. punkta a) apakšpunktu⁹ jeb provizoriski tas ir nepilni 4,12 miljoni emisijas kvotu (turpmāk - **Derogācijas scenārijs**).

2.3. Latvijas siltumnīcefekta gāzu emisiju struktūra

Atbilstoši 2018. gada SEG inventarizācijai par 1990.-2016. gadu¹⁰ (turpmāk - 2018. gada SEG inventarizācija) un aptuvenai SEG inventarizācijai par 2017. gadu¹¹ Latvijas kopējās SEG emisijas no 1990. gada līdz 2016. gadam un līdz 2017. gadam ir samazinātas attiecīgi par 57,3% un 57,4 %, savukārt laika posmā no 2005. gada līdz 2016. gadam un 2017. gadam Latvijas kopējās SEG emisijas ir samazinātas attiecīgi par 1,3% un 1,6 %. Kopējās Latvijas SEG emisijas 2016. gadā bija 11 306,39 kt CO₂ ekvivalents (turpmāk - ekv.), bet aptuvenās 2017. gada SEG emisijas - 11 275,43 kt CO₂ ekv.

2016. gadā enerģētikas sektors bija vislielākais SEG emisiju avots radot 64% no kopējām Latvijas SEG emisijām. Lielāko daļu no enerģētikas sektora emisijām rada transporta sektors - 44.2%. Enerģētikas sektora emisijas 2016. gadā ir samazinājušās par 62,7% salīdzinot ar 1990. gadu, savukārt, salīdzinot ar 2005. gadu emisijas ir samazinājušās par 10%.

2016. gadā Latvijas kopējā SEG emisiju apjomā dominēja ne-ETS darbību SEG emisiju apjoms - 80,6 %, savukārt 2017. gada aptuvenais ne-ETS darbību SEG emisiju apjoma īpatsvars kopējā Latvijas SEG emisiju apjomā ir mazliet lielāks - 81,8 %.

Latvijas ETS operatoru radītais SEG emisiju apjoms 2016. gadā bija 2197 kt CO₂ ekv., bet 2017. gadā - 2049,8 kt CO₂ ekv. jeb attiecīgi 19,4 % vai 18,2 % no kopējā Latvijas SEG emisiju apjoma. Salīdzinot ar 2005. gadu Latvijas ETS operatori līdz 2016. gadam bija samazinājuši savas SEG emisijas par 23 % un līdz 2017. gadam - par 28,2 % (skatīt 1. tabulu).

1. tabula. Latvijas SEG emisiju apjoma īpatsvars 2016. gadā (%)

	Īpatsvars (%) kopējā SEG emisiju apjomā
ETS sektors	19,43
ETS enerģētika	16,15
ETS rūpnieciskie procesi	3,28
Ne-ETS darbības	80,57
ne-ETS enerģētika	48,03
transports	28,39
mājsaimniecības	4,84

cita ne-ETS enerģētika	14,80
ne-ETS rūpnieciskie procesi un ķīmisko vielu izmantošana	2,56
lauksaimniecība	23,56
atkritumu apsaimniekošana	6,42

2.4. Elektroenerģijas ražošana Latvijā un iespējamie pretendenti derogācijai Latvijā

2017. gadā Latvijā saražoja 7531 gigavatstundas (turpmāk - GWh) elektroenerģijas, no tā 5461 GWh no atjaunojamajiem energoresursiem (turpmāk - AER), un salīdzinājumā ar 2016. gadu saražotais apjoms no AER pieauga par 56,8 %. Ievērojami pieauga saražotā primārā elektroenerģija - kāpums par 70,5 % jeb par 6,7 petadžouliem (turpmāk - PJ) (no tā hidroelektrostacijās kāpums par 73,2 % un vēja elektrostacijās - par 17,1 %). Elektroenerģijas ražošanas pieaugumu 2017.gadā visvairāk ietekmēja augstā izstrāde hidroelektrostacijās, kas skaidrojama ar netipiski augsto nokrišņu apjomu un lielo ūdens pieteci Daugavā. Pēdējo piecu gadu laikā saražotā elektroenerģija biomasas elektrostacijās un koģenerācijas stacijās pieauga no 215 līdz 525 GWh un biogāzes koģenerācijas stacijās - no 288 līdz 405 GWh.¹²

No AER ražotas enerģijas īpatsvars saražotajā elektroenerģijā 2015. gadā bija 52,24% un 2016. gadā - 51,26%¹³ (skatīt 2. tabulu). Saskaņā ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas apkopoto elektroenerģijas ražotāju sarakstu (aktualizēts 2019. gada 22. martā)¹⁴, Latvijā ir 75 elektroenerģijas ražotāji, kas ir uzsākuši darbību.

2. tabula: Elektriskā jauda un saražotā elektroenerģija no AER 2017. gadā¹⁵

	Elektriskā jauda (MW)	Saražotā elektroenerģija (GWh)
Pavisam	1 796	5 461
Hidroelektrostacijas kopā	1 564	4 381
< 1 MW	27	105
1 MW ≤ elektriskā jauda ≤ 10 MW	1	5
> 10 MW	1 536	4 271
Vēja elektrostacijas	77	150
Biomasas koģenerācijas stacijas un elektrostacijas	94	525
Biogāzes koģenerācijas stacijas kopā	61	405
atkritumu poligonu gāzes, citas biogāzes koģenerācijas stacijas	59	394

notekūdeņu dūņu gāzes koģenerācijas stacijas	2	11
--	---	----

Koģenerācijas stacijās saražotais elektroenerģijas daudzums 2017. gadā bija 3000,1 GWh, kas veido 40 % no kopējā saražotā elektroenerģijas daudzuma Latvijā. No AER saražotās elektroenerģijas īpatsvars koģenerācijas stacijās palielinājās, 2017. gadā sasniedzot 31 %.

2018. gadā Latvijā bija reģistrēti 17 ETS operatori, kuri saskaņā ar tiem izsniegtajām SEG atļaujām ražoja elektroenerģiju (skatīt - 3. tabulu). Saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 3. pantu un 10.c panta 1. punktu bezmaksas emisijas kvotām varētu pieteikties tikai tie Latvijas elektroenerģijas ražotāji, kas vienlaikus ir arī ES ETS dalībnieki.

Lai arī Latvija ir sasniegusi vien 65% no ES vidējā ekonomiskās attīstības līmeņa (IKP pēc pirktspējas paritātes uz vienu iedzīvotāju), Latvijā ir viens no lielākajiem valsts atbalsta līmeņiem enerģētikas nozarei. Laika posmā no 2008. līdz 2017. gada beigām atbalsta apjoms vērtējams 1,8 mljrd. *euro* apmērā¹⁶.

2008.-2012. gada periodā operatoriem, kas ražo elektroenerģiju tika piešķirts ievērojams daudzums bezmaksas emisijas kvotu. Saskaņā ar 3. tabulā apkopoto informāciju bezmaksas piešķirto kvotu apjoms gandrīz visiem 3. tabulā atspoguļotajiem ETS operatoriem būtiski pārsniedza šo operatoru faktiski nepieciešamo kvotu skaitu, balstoties uz verificēto SEG emisiju apjomu.

Balstoties uz pieejamo informāciju par 2013.-2017. gadu, 3. tabulā ir apkopotas 2013.-2017. gada periodā faktiski pārskaitītās bezmaksas emisijas kvotas operatoriem un operatoru verificēto SEG emisiju apjoms. Lai gan 2013.-2017. gada periodā ne visi operatori var savas verificētās SEG emisijas kompensēt ar bezmaksas piešķirtajām emisijas kvotām, jāņem vērā, ka ETS operatori 2008.-2012. gada periodā pāri palikušās emisijas kvotas drīkstēja pārcelt izmantošanai 2013.-2020. gada periodā, līdz ar to ne visos gadījumos novērojama situācija, ka operatoram emisijas kvotas būtu jāpērk tirgū. Vairākiem ETS operatoriem joprojām ir pieejams ievērojams apjoms bezmaksas piešķirto emisijas kvotu. Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" 32³. pantu ETS operatoriem, kas gūst finanšu līdzekļus no darījumiem ar tiem bez maksas piešķirtajām emisijas kvotām jāizmanto, lai kompensētu iepriekš veiktos vai plānotos SEG emisiju samazināšanas pasākumus.

Turklāt elektroenerģijas ražotāji Latvijā izmanto ne tikai atbalstu, kas tiem pienākas kā ETS dalībniekiem (bezmaksas emisijas kvotas), bet arī citus atbalsta mehānismus. 3. tabulā ir atzīmēti tie operatori, kas vienlaikus ir saņēmuši tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, kā arī tie, kas saņēmuši ES Kohēzijas fonda pieejamo finansējumu.

Ņemot vērā augstāk minēto, ir secināms, ka ETS operatori, kas vienlaikus ir arī elektroenerģijas ražotāji, Latvijā ir saņēmuši un turpina saņemt būtisku atbalstu. Kopumā 2008.-2012. gada periodā piešķirtais bezmaksas emisijas kvotu apjoms krietni pārsniedza verificētās SEG emisijas. Šo pārpalikumu bija iespējams pārnest uz 2013.-2020. gada periodu. Papildus tam arī 2013.-2020. gada

periodā elektroenerģijas ražotāji turpina saņemt bezmaksas emisijas kvotas. Pēc būtības Latvijā nav uzņēmumu, kas vienlaikus ir arī ETS operatori, kas nebūtu saņēmuši atbalstu elektroenerģijas ražošanai.

Savukārt, cenšoties izvērtēt iespējamo tehnoloģisko modernizācijas projektu iespējamību, kas varētu nodrošināt SEG emisiju samazinājumu (tātad - galvenokārt saistībā ar pāreju uz AER izmantošanu), var konstatēt, ka vairāk kā puse no 3. tabulā identificētajiem ETS operatoriem elektroenerģijas ražotājiem jau šobrīd SEG atļaujās kā vienu no kurināmajiem ir norādījuši kādu no AER, lielākoties - šķeldu. Vairāk kā puse izmanto arī dabasgāzi. Bezmaksas kvotas būtu piešķiramas operatoriem ar mērķi modernizēt to iekārtas, lai samazinātu SEG emisijas. No 3. tabulā identificētajiem ETS operatoriem ir tikai septiņi, kas elektroenerģijas ražošanai šobrīd izmanto tikai fosilo kurināmo.

Papildus, jāņem vērā, ka atbalsta piešķiršana elektroenerģijas ražotājiem šobrīd tiek rūpīgi vērtēta kontekstā ar obligātā iepirkuma komponentes (OIK) atcelšanu. Saeima 2019. gada 10. janvārī uzdeva Ekonomikas ministrijai steidzami izstrādāt normatīvos aktus, lai valsts atbalstu subsidētās elektroenerģijas ražotājiem atceltu jau no 2019. gada 31. marta. Taču, pamatojoties uz Ekonomikas ministrijas sniegto informāciju, ka OIK straujai atcelšanai būs smagas ekonomiskās sekas, valdība lēma nevirzīt priekšlikumu par OIK atcelšanu Saeimas noteiktajā termiņā. Turpmākais process paredz, ka Ekonomikas ministrijai divu mēnešu laikā jāsagatavo konkrētus priekšlikumus OIK likvidēšanai, taču, no kura brīža un kā tieši varētu tikt atcelts OIK, pagaidām nav zināms.

3. tabula. Kopsavilkums par Latvijas elektroenerģijas ražotāju, kas 2018. gadā vienlaikus bija ETS operatori, saņemtais atbalsts

Nr.p.k.	ETS operators/ elektroenerģijas ražotājs	Obligātais elektro- enerģijas iepirkums ¹⁷	Kohēzijas fonda finan- sējums ¹⁸	SEG atļaujā norādītais kurināmā veids	Piešķirtās emisijas kvotas (2008- 2012)	Verificētās SEG emisijas ¹⁹ (2008- 2012)	Starpība (2008- 2012)	Piešķirtās emisijas kvotas (2013- 2017)	Verificētās SEG emisijas ²⁰ (2013- 2017)	Starpība (2013- 2017)
1.	Pašvaldības SIA "Ventspils siltums", Talsu ielā 69, Ventspilī		x	Šķelda, dīzeļdegviela, akmeņogles	231 235	238 740	-7 505	84 910	98 973	-14 063
2.	Pašvaldības SIA "Ventspils siltums", Brīvības ielā 38, Ventspilī			Šķelda, dīzeļdegviela	198 675	117 013	81 662	77 227	6 667	70 560
3.	A/S "Latvenergo"	xx		Dabasgāze,	2 223 910	1 595 421	628 489	756 435	1 639 052	-882 617

	TEC-1 Viskaļu ielā 16, Rīgā			dīzeļdegviela						
4.	A/S "Latvenergo" TEC-2, Granīta iela 31, Acone, Salaspils pag.	xx	x	Dabaspāze, dīzeļdegviela	4 562 279	3 509 086	1 053 193	1 220 735	3 396 496	-2 175 761
5.	A/S "Rīgas siltums" siltumcentrāle "Daugavgrīva"	x	x	Koksne, dabaspāze, mazuts	28 375	27 920	455	34 856	26 909	7 947
6.	A/S "Rīgas siltums" siltumcentrāle "Imanta"	xx	x	Dabaspāze, Dīzeļdegviela	1 239 580	889 967	349 613	547 901	582 247	-34 346
7.	SIA "Krāslavas nami", Latgales ielā 14, Krāslavā	x	x	Šķelda, skaidas, slānekļa eļļa, mazuts, kūdra, malka	10 395	1 448	8 947	27 410	13	27 397
8.	SIA "Cēsu siltumtīkli", Rūpniecības iela 13/13A, Cēsis	x	x	Dabaspāze, šķelda	76 735	59 049	17 686	41 188	7 939	33 249
9.	PAS "Daugavpils siltumtīkli" SC-1, 18.novembra iela 2, Daugavpils	x	x	Dabaspāze, mazuts	280 035	191 523	88 512	95 148	125 775	-30 627
10.	SIA "Jēkabpils siltums", Tvaika iela 4, Jēkabpilī	x	x	Dabaspāze, koksnes šķelda un zāģu skaidas, dīzeļdegviela	38 325	20 231	18 094	38 845	5 943	32 902
11.	SIA "Liepājas	x	x	Dabaspāze	38 725	106 351	-67 626	47 665	85 873	-38 208

	enerģija" Tukuma ielā 2A, Liepājā									
12.	SIA "Liepājas enerģija" Kaiju ielā 33, Liepājā	x	x	Dabaspāze, koksnes šķelda	516 390	168 203	348 187	92 686	9 826	82 860
13.	SIA "Juglas jauda", Mārkalnes ielā 1A, Rīgā	xx	x	Dabaspāze	165 438	105 989	59 449	53 160	60 461	-7 301
14.	A/S "Valmieras Enerģija" Rīgas ielā 25, Valmierā	x		Dabaspāze	85 055	78 525	6 530	41 171	74 077	-32 906
15.	A/S "Valmieras Enerģija" Dzelzceļa ielā 7, Valmierā	x		Šķelda, dabaspāze	74 343	61 192	13 151	40 279	46 549	-6 270
16.	SIA "Fortum Latvia" Koģenerācijas stacija, Rūpniecības iela 73A, Jelgava	xx	x	Šķelda, kūdra, dabaspāze	57 705	16 141	41 564	129 279	5 320	123 959
17.	SIA "Rigens" Koģenerācijas iekārta, Dzintara iela 60, Rīga	x		Dabaspāze, biogāze	24 090	10 075	14 015	7 901	2 932	4 969

2.5. Latvijai pieejamais derogācijas apjoms un ietekme uz Emisijas kvotu izolēšanas instrumentu

Kā norādīts Ziņojuma 2.2. apakšnodalā derogācijas scenārija gadījumā maksimālais piešķiramo bezmaksas emisijas kvotu apjoms derogācijai būtu 4,12 miljoni emisijas kvotas, kas pie 25 *euro*²¹ cenas naudas izteiksmē attiecīgi sastādītu 102,9 miljonus *euro*.

Neskatoties uz EK prognozēto vidējo cenu 25 *euro* apmērā, jāņem vērā, ka faktiskā emisijas kvotas cena var būtiski atšķirties no prognozētās, līdz ar to kopējais finansējuma apjoms arī var ievērojami mainīties. Emisiju kvotu cena galvenokārt balstās uz piedāvājumu

un pieprasījumu tirgū, taču reaģē arī uz dažādām norisēm gan enerģētikas sektorā Eiropā, t.sk. energoresursu cenu izmaiņām enerģijas tirgos, gan laikapstākļiem, gan notikumiem un lēmumiem starptautiskās (t.sk. ES līmenī) sarunās par klimata pārmaiņām, gan atsevišķu valstu paziņojumiem. Kopš 2018. gada sākuma, kad janvārī vidējā kvotu cena kopējā izsoļu platformā bija 8,39 *euro*, ir būtisks kāpums²² un 2019. gada janvārī vidējā kvotu cena sasniedza 22,96 *euro*. Taču saskaņā ar vadošu oglekļa tirgus analītiķu kopējām vidējām prognozēm²³ 2020. gada beigās vidējā cena jau varētu sasniegt ap 27,30 *euro*, 2025. gada beigās 28,50 *euro* un 2030. gada beigās vidēji 31,15 *euro*.

Balstoties uz iepriekš sniegto informāciju, var aprēķināt potenciālo derogācijai piešķiramo emisijas kvotu apjomu monetāro kopējo vērtību pie dažādām emisijas kvotas cenām (skat. 4. tabulu).

4. tabula. Derogācijai potenciāli pieejamais finansējuma apjoms pie dažādiem cenu līmeņiem

	Derogācijas scenārijs
Maksimāli piešķirami bezmaksas kvotu apjomi enerģētikas nozares modernizācijai (milj. EUA)	4,12
Potenciālais finansējuma apjoms (milj. <i>euro</i>) pie 2018. gada decembra vidējās cenas - 22,96 <i>euro</i>	94,53
Potenciālais finansējuma apjoms (milj. <i>euro</i>) pie EK prognozētās vidējās cenas -25 <i>euro</i>	102,9
Potenciālais finansējuma apjoms pie CarbonPulse vidējās cenu prognozes periodā - 28,58 <i>euro</i>	117,6

Derogācijai piešķirtās bezmaksas kvotas enerģētikas nozares modernizācijai (elektroenerģijas ražošanas iekārtām) atskaita no tā kvotu daudzuma, ko dalībvalsts izsolītu primārajā tirgū. Saskaņā ar provizoriskiem aprēķiniem Latvija ES ETS 4. periodā varētu izsolīt ~16,07 miljoni emisijas kvotu²⁴. Jāuzsver, ka, sākot ar 2019. gadu, darbību uzsāk tirgus stabilitātes rezerve²⁵, kas balstoties uz indikatīviem aprēķiniem faktiski nozīmēs to, ka dalībvalstis aptuveni līdz 2024. gadam visdrīzāk izsolīs emisijas kvotas samazinātā apjomā. Latvijas gadījumā tirgus stabilitātes rezerves gadījumā līdz 2024. gadam izsolāmie apjomi varētu būt par ~ 1,8 milj. emisijas kvotām mazāk. No Latvijas izsolāmā emisijas kvotu apjoma, potenciāli atņemot vēl derogācijai nepieciešamās emisijas kvotas, Latvijai ievērojami samazinātos izsoļu ieņēmumi, kas ir nacionālās budžeta programmas EKII finansējums. Derogācijas scenārija gadījumā EKII budžets samazinātos par 102,9 milj. *euro*.

EKII ir vienīgais nacionālais specializētais instruments Latvijā, kas vērsts specifiski uz klimata politikas mērķu sasniegšanu. EKII ieņēmumus izmanto, lai mazinātu klimata pārmaiņas un nodrošinātu pielāgošanos klimata pārmaiņām, t.sk. SEG emisiju samazināšanai vai ierobežošanai enerģētikas, rūpniecības, transporta, lauksaimniecības, mežsaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas nozarēs, kā arī iespēju pielāgoties klimata pārmaiņām palielināšanai. Būtiski norādīt, ka EKII izmantojams arī ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām un tās Kioto protokola saistību, kā arī citu starptautisko saistību izpildei siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas jomā. EKII tvērums ir plašāks nekā Direktīvā 2003/87/EK 10.c pantā paredzētais un uz ES ETS sektoru

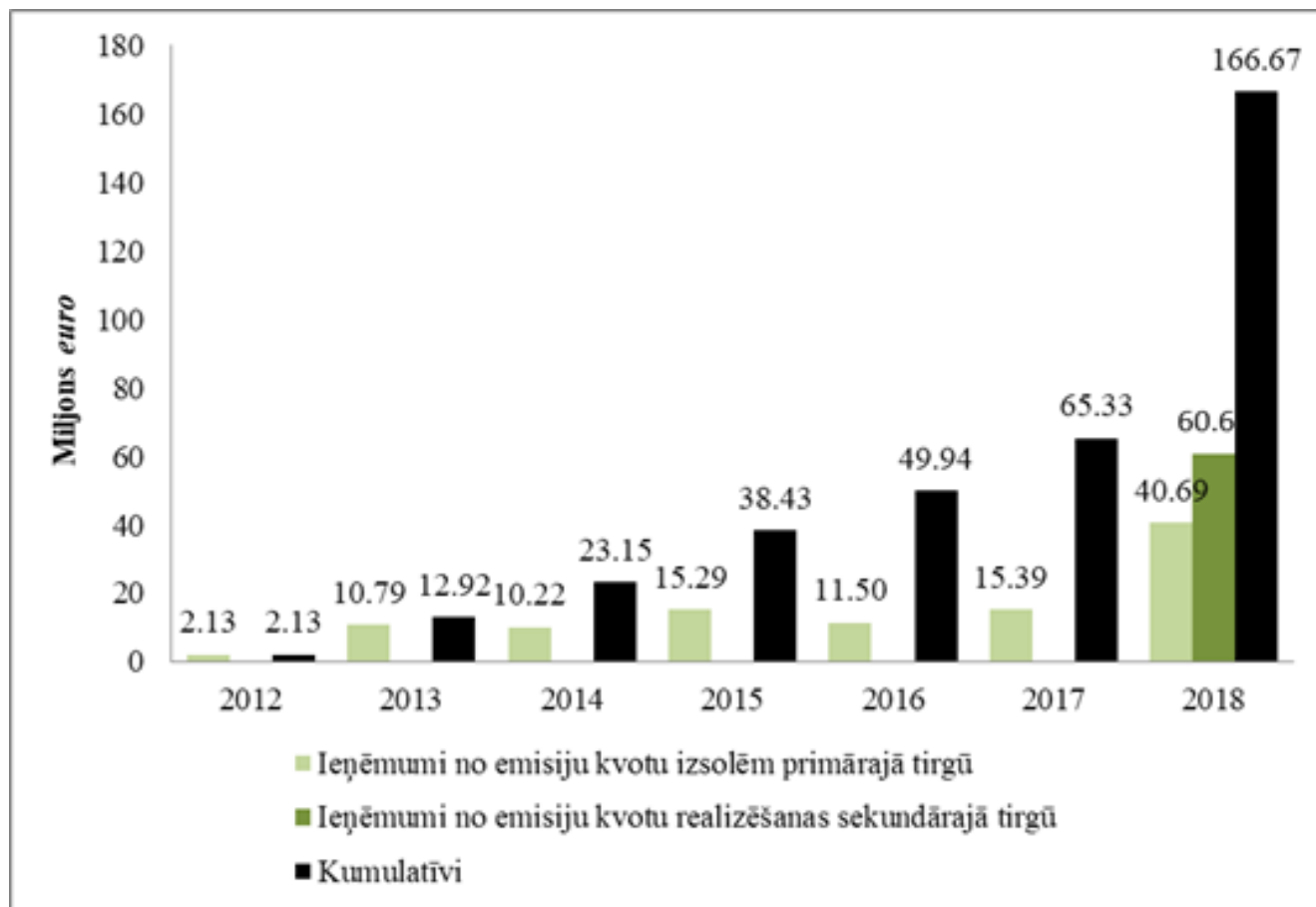

orientētais. Saskaņā ar 2018. gada SEG inventarizāciju 81% no Latvijas kopējām SEG emisijām rodas tieši ne-ETS sektorā. Latvijai ir ļoti būtiski īstenot pasākumus, lai nodrošinātu ne-ETS SEG emisiju samazinājumu 2030. gadam, lai iekļautos Regulā 2018/842 4. panta 1. punktā un I pielikumā noteiktajā Latvijas mērķī, - samazināt ne-ETS SEG emisijas par 6% līdz 2030. gadam salīdzinājumā ar 2005. gadu un šo pasākumu īstenošanai būtu attiecīgi iespējams izmantot EKII finansējumu.

Būtiski atzīmēt, ka EKII projektu konkursu nolikumu izstrāde, pārraudzība un lēmumu pieņemšana notiek nacionālā līmenī tādā veidā nav papildu saistību attiecībā uz ES institūcijām, piemēram, EK. Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" 32². panta 4⁶. daļu Ministru kabinets izdod atklāto projektu iesniegumu konkursu nolikumus, kuros nosaka projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijus, projektu iesniegumu iesniegšanas, izskatīšanas, apstiprināšanas un finansējuma piešķiršanas kārtību, kā arī projektu īstenošanas, pārskatu iesniegšanas un pārbaudes kārtību. Tas nozīmē, ka nacionālā līmenī ir iespējama lielāka elastība, piemēram, projektiem var noteikt arī priekšfinansējuma (avansa) maksājumus, noteikt prioritārās aktivitātes, iesniedzēju loku u.tml.

Laika periodā kopš 2012. gada 13. novembra līdz 2018. gada 31. decembrim Latvija no ES ETS 3. perioda emisijas kvotu izsolēm primārajā tirgū kopējā izsoļu platformā guvusi 106,02 miljonus *euro*. 2018. gadā papildus primārajā tirgū notikušajām izsolēm Latvija realizēja 3 126 573 emisijas kvotas sekundārajā tirgū, kopā iegūstot nepilnus 60,66 miljonus *euro*. Šīs sekundārajā tirgū realizētās emisijas kvotas ir rezultāts, kas izrietēja no tiesvedības Eiropas Savienības Vispārējā tiesā (Lietas Nr. T-369/07 Latvija pret Eiropas Komisiju) un vēlāk tika konvertētas par ES ETS 3. perioda emisijas kvotām. Tāda veida un apmēra ieņēmumi no darījumiem sekundārajā tirgū netiek vairs nākotnē prognozēti.

Faktiskie ieņēmumu apmēri ikgadēji un kumulatīvi ir attēloti 1. attēlā.

1. attēls. Faktiskie ieņēmumi no emisijas kvotu izsolēm un realizācijas (milj. euro) laika periodā 2012.-2018. gadam.

EKII finansējums tiek izmantots, organizējot atklātus projektu iesniegumu konkursus. Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" 32. panta 4⁶. punktu Ministru kabinets izdod atklāto projektu iesniegumu konkursu nolikumus, kuros nosaka projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijus, projektu iesniegumu iesniegšanas, izskatīšanas, apstiprināšanas un finansējuma piešķiršanas kārtību, kā arī projektu īstenošanas, pārskatu iesniegšanas un pārbaudes kārtību.

Uz Ziņojuma sagatavošanas brīdi noslēgušies četri projektu konkursi un notiek projektu īstenošana:

- "Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos". Īstenošanā septiņi projekti

un viens projekts pabeigts. Kopējais plānotais SEG samazinājums - 438,87 CO₂ tonnas gadā. Kopējais kontraktētais EKII finansējums 8,54 milj. *euro*. Atbalstāmās aktivitātes: esoša valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa (vienas vai vairāku ēku) pārbūve, atjaunošana vai vienkāršotā fasādes atjaunošana, uzlabojot ēkas energoefektivitāti;

- "*Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana - zema enerģijas patēriņa ēkas*". Īstenošanā seši projekti un viens projekts pabeigts. Kopējais plānotais SEG samazinājums - 550,33 CO₂ tonnas gadā. Kopējais kontraktētais EKII finansējums 23 milj. *euro*. Atbalstāmās aktivitātes: jaunas zema enerģijas patēriņa ēkas būvniecība un esošas ēkas pārbūve vai atjaunošana par zema enerģijas patēriņa ēku;

- "*Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana ar viedajām pilsētvides tehnoloģijām*". Īstenošanā 17 projekti. Kopējais plānotais SEG samazinājums - 690,63 CO₂ tonnas gadā. Kopējais kontraktētais EKII finansējums 7,39 milj. *euro*. Atbalstāmās aktivitātes: atjaunojamus energoresursus izmantojošu viedo pilsētvides tehnoloģiju uzstādīšana un energoefektivitāti veicinošu viedo pilsētvides tehnoloģiju ieviešana;

- "*Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, attīstot enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecību*". Īstenošanā divi projekti. Kopējais kontraktētais EKII finansējums 10 milj. *euro*. Atbalstāmā aktivitāte: enerģētiski pašpietiekamas ēkas būvniecība.

Laika periodā no 2016.-2018. gadam projektiem izmaksāti 22,62 milj. *euro*, savukārt 2019.-2020. gadā plānotais projektiem izmaksātais apjoms ir 22,40 milj. *euro*. Izmaksājamie EKII līdzekļu apjomi var mainīties gan dēļ izmaiņām esošajos projektos, gan dēļ potenciālajiem jaunajiem projektu konkursiem. Informācija par EKII darbību pieejama ikgadējos informatīvajos ziņojumos²⁶.

EKII konkursos CO₂ tiešie emisijas samazinājumi nav vienīgais kvalitātes vērtēšanas kritērijs, lai atbalstītu projektus, jo būtiski ņemt vērā arī netiešos SEG emisiju samazinājumus, kas iespējami dēļ projektu demonstrācijas un multiplikatīvā efekta. Tas sevišķi svarīgi, jo klimata politikas mērķu sasniegšanai nepieciešamas pakāpeniskas, visaptverošas un būtiskas izmaiņas tautsaimniecībā un iedzīvotāju dzīvesveidā un to nav iespējams panākt, tikai līdzfinansējot atsevišķus projektus. Organizējot atklātos projektu iesniegumu konkursus, ir jāievēro likuma "Par piesārņojumu" 32.² panta 4.⁴ daļā minētie nosacījumi, kā arī jāsasniedz ne tikai projektu konkursa mērķis, bet jātiecas sasniegt tāds rezultāts, kas veicinātu SEG emisiju samazināšanos nākotnē arī bez ES, valsts vai pašvaldības atbalsta.

III Risinājuma varianti

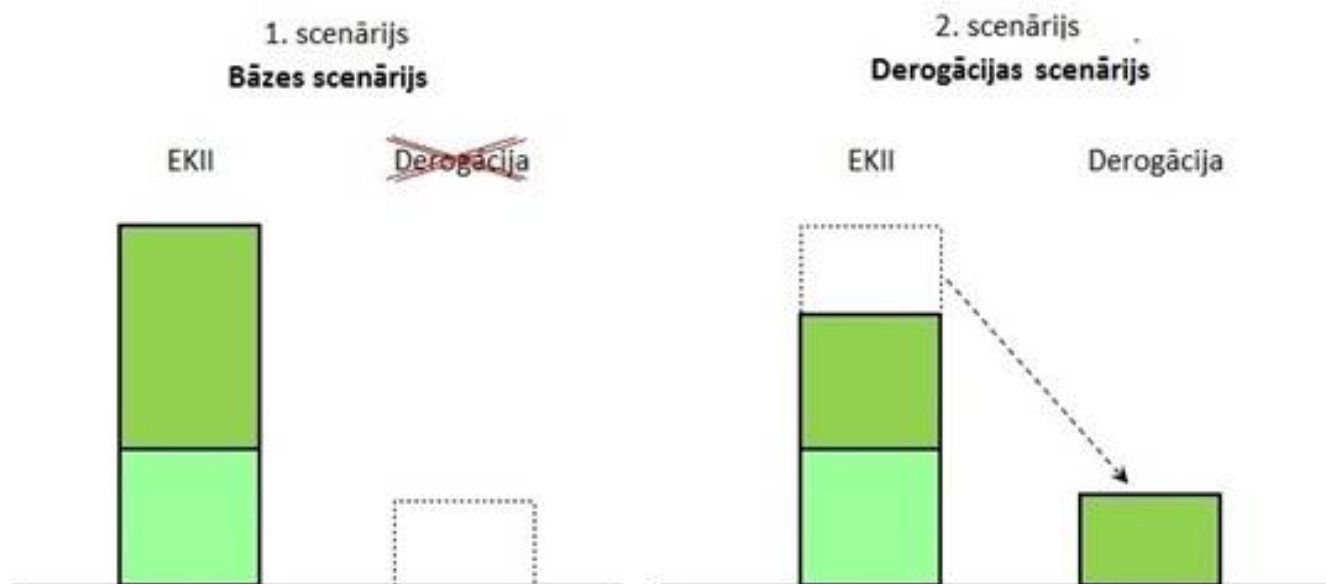
Balstoties uz Direktīvas 2003/87/EK nosacījumiem un Latvijas situāciju varētu būt iespējami divi tālākās rīcības scenāriji (sk. arī 2. attēlu).

- **1. scenārijs - bāzes scenārijs**

Izolēm paredzētie emisijas kvotu apjomi (gan izolāmajā emisijas kvotu pamatapjomā, gan solidaritātes kvotās) paliek plānotajā līmenī - 16,06 milj. emisijas kvotas. Visi ieņēmumi no emisijas kvotu apjomiem nonāk EKII un tā potenciālais finansējums nesamazinās. Derogācijai emisijas kvotas netiek piešķirtas.

• **2. scenārijs - derogācijas scenārijs**

Izolēm paredzētie emisiju kvotu apjomi samazinās (tiek samazināts izolāmo emisijas kvotu pamatapjoms) līdz 11,94 milj. emisijas kvotām, kā rezultātā samazinās EKII finansējums par ~102,92 milj. *euro*. Derogācijai tiek piešķirtas 4,12 milj. emisijas kvotas..

2. attēls. Scenāriji un emisijas kvotu pārdale derogācijai

5. tabula. Emisijas kvotu un finansējuma izmaiņas monetārā izteiksmē sadalījumā pa scenārijiem

1. scenārijs: Bāzes scenārijs

	Emisijas kvotas (Milj.)	Monetizētā vērtība (Milj. <i>euro</i>)

		izmaiņas pret bāzi			izmaiņas pret bāzi	
Izsolāmie apjomi (EKII)	16,06	-		401,38	-	
Derogācija	0	-		0	-	

2. scenārijs: Derogācijas scenārijs

	Emisijas kvotas (Milj.)			Monetizētā vērtība (Milj. euro)		
		izmaiņas pret bāzi			izmaiņas pret bāzi	
Izsolāmie apjomi (EKII)	11,94	↓	-4,12	298,5	↓	-102,92
Derogācija	4,12	↑	+4,12	102,9	↑	+102,92

Visu scenāriju gadījumā var identificēt gan priekšrocības, gan trūkumus, kas apkopoti 6. tabulā.

6. tabula. Scenāriju priekšrocības un trūkumi

Scenārijs	Priekšrocības	Trūkumi
1. scenārijs - bāzes scenārijs	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionālās budžeta programmas EKII finansējums netiek samazināts • Nav nepieciešama turpmāka rīcība (administratīvo izmaksu ietaupījums) • EKII ietvaros iespējams īstenot pasākumus SEG emisiju samazināšanai, turklāt EKII tvērums ir daudz plašāks kā Direktīvā 2003/87/EK 10.c pantā paredzētais un uz ETS sektoru orientēts (iespēja veicināt SEG samazinājumu arī citās nozarēs, t.sk. ne-ETS sektora SEG emisiju samazināšanai) • Iespēja projektu iesniegumu atklātos konkursus EKII ietvaros organizēt nepārtraukti, kad vien nepieciešams • EKII projektu konkursu nolikumu izstrāde, pārraudzība un lēmumu pieņemšana notiek nacionālā līmenī, un nav papildu 	<ul style="list-style-type: none"> • ES ETS elektroenerģijas ražotājiem nav iespēja pieteikties derogācijas kārtā piešķirjamajām bezmaksas emisijas kvotām un to monetizēto vērtību izmantot iekārtu modernizēšanas finansēšanai un SEG emisiju samazināšanai.

	saistību attiecībā uz ES institūcijām	
2. scenārijs - derogācijas scenārijs	<ul style="list-style-type: none"> • ES ETS elektroenerģijas ražotājiem ir iespēja pieteikties derogācijas kārtā piešķiramajām bezmaksas emisijas kvotām un to monetizēto vērtību izmantot iekārtu modernizēšanas finansēšanai un SEG emisiju samazināšanai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiek samazināts Latvijas izolāmo emisijas kvotu apjoms un atbilstoši samazinās arī nacionālās budžeta programmas EKII finansējums, iespējas finansēt projektu iesniegumu konkursus EKII ietvaros. • Papildus administratīvais slogs saskaņā ar ierobežoto laika grafiku izstrādāt detalizētus nosacījumus un informāciju iesniegšanai EK saistībā ar derogācijas piemērošanu (t.sk. konkursa nolikuma izstrāde) • Ļoti ierobežots (ES ETS sistēmas dalībnieki - elektroenerģijas ražotāji) finansējuma saņēmēju loks, kas turklāt ir jau saņēmuši dažāda veida atbalstu iekārtu modernizēšanai un minimāli izmanto fosilos energoresursus, kā rezultātā papildus vajadzības jaunām investīcijām ir ierobežotas. • Finansējuma izmantošanas prasības ierobežo ES likumdošana, t.sk. maksimālais atbalsta līmenis iekārtām 70% un pārējās izmaksas jāsedz no privātā sektora • Atbalsts tiek sniegts bezmaksas kvotu piešķiruma veidā nevis piešķirot konkrētu finansējumu apjomu, un tas var radīt neatbilstības starp reālajām projektu investīcijām un mirkli, kad tiek monetizētas emisijas kvotas. • Neskaidrība par derogācijas piemērošanas ietekmi uz OIK instrumenta pārskatīšanas procesu.

IV Ietekme uz problēmas risināšanu

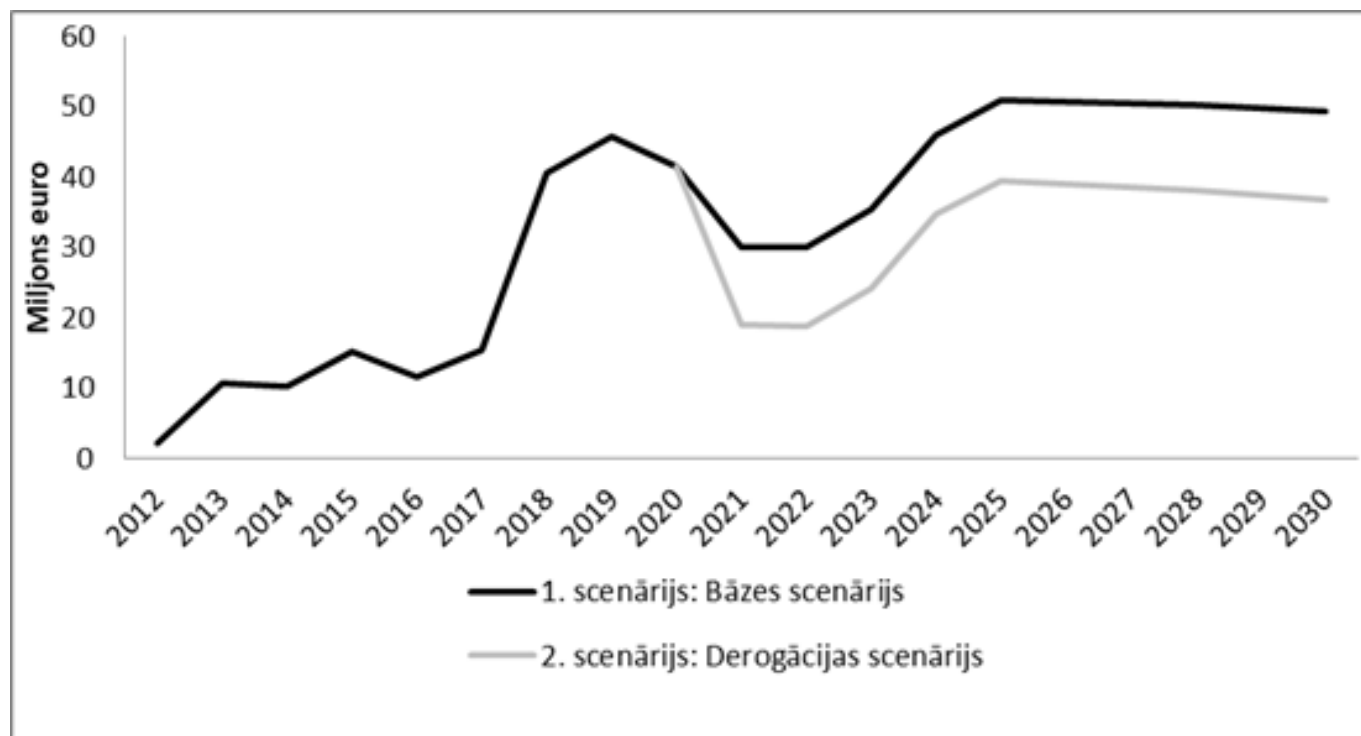
Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" pārejas noteikumu 50. punktu Ministru kabinetam ir jāpieņem lēmumu atbalstīt bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu elektroenerģijas ražošanai vai lēmumu šādu piešķiršanu neatbalstīt.

III nodaļā identificētie risinājuma varianti nodrošinātu likuma "Par piesārņojumu" pārejas noteikumu 50. punktā dotā uzdevuma izpildi, taču, šī ziņojuma kontekstā būtiskākais ir identificēt Latvijai visizdevīgāko no tiem. VARAM ieskatā, ņemot vērā 6. tabulā apskatītos priekšrocības un trūkumus, Latvijai kopumā visizdevīgākais ir 1. scenārijs "bāzes scenārijs".

V Piedāvātā risinājuma ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu

Lēmuma pieņemšana par bezmaksas emisijas kvotu nepiešķiršanu ES ETS ceturtajā periodā (2021.-2030. gadā) neradīs nedz valsts budžeta, nedz pašvaldību budžeta ieņēmumu samazinājumu. Gluži pretēji - Latvijas valsts budžeta EKII programmā turpinās regulāri ieplūst ieņēmumi no Latvijai pieejamo emisijas kvotu izsolēm un būs iespējams projektus, kas atbilst likumā "Par piesārņojumu" noteiktajām jomām. Turklāt finansējamo projektu loks būs plašāks nekā tas būtu derogācijas izmantošanas gadījumā un būtu ar mazāku administratīvo slogu. Valsts budžeta ieņēmumu prognozes nesamazināsies.

3. attēlā grafiski parādītas potenciālās izmaiņas izsoļu ieņēmumos laika griezumā līdz 2030. gadam. Modelējot situāciju, tiek ņemts vērā indikatīvais emisiju kvotu piešķiramais apjoms izsolīšanai Latvijas labā, *Carbon Pulse* ekspertu prognozētās vidējās cenas, tirgus stabilitātes rezerves potenciālā ietekme. Aprēķinos netiek iekļautas emisijas kvotas kas tiks izsolītas 2020. gadā Inovācijas fonda darbības uzsākšanai.

3. attēls. Derogācijas ietekme uz emisijas kvotu izsoļu ieņēmumiem primārajā tirgū (EKII finansējums), milj. euro

Kopsavilkums par konceptuālajā ziņojumā iekļauto risinājumu (risinājumu variantu) realizācijai nepieciešamo valsts un

pašvaldību budžeta finansējumu

7. tabulā shematiski attēloti indikatīvi aprēķinātie vidējie zaudējumi valsts budžetā, izvēloties 2. scenāriju. Tā kā izvēloties 1. scenāriju zaudējumi valsts budžetā nebūs, jo bezmaksas emisijas kvotas piešķirtas netiks, tie netiek atspoguļoti. Savukārt derogācijas scenārijā, izsoļu ieņēmumi un līdz ar to EKII finansējuma samazinājums 102,92 milj. euro visā ES ETS 4. periodā 2021-2030. gadam.

7. tabula. Konceptuālajā ziņojumā iekļauto risinājumu variantu indikatīvā ietekme uz valsts budžetu (milj. euro)

Risinājums	Risinājums (risinājuma varianti)	Budžeta programmas (apakš-programmas) kods un nosaukums	Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā plānotais finansējums			Nepieciešamais papildus finansējums					Pasākumu īstenošanas gads (ja risinājuma (risinājuma varianta) īstenošana ir terminēta)	
			2019	2020	2021	2019	2020	2021	Turpmākajā laikposmā līdz (risinājuma varianta) pabeigšanai (ja īstenošana ir terminēta)	Turpmāk ik gadu (ja risinājuma (risinājuma varianta) izpilde nav terminēta)		
Finansējums konceptuālā ziņojuma īstenošanai kopā												
	1. scenārijs				-			-	-			2021.-2030.
	2. scenārijs	33.00.00 "Emisijas kvotu izsolīšanas instruments"						-10,29*	-92,63			2021.-2030.

* Šie līdzekļi nenozīmē papildus finansējumu pieprasījumu, bet gan potenciālo samazinājumu emisiju kvotu izsoļu ieņēmumos, kas attiecīgi nozīmē samazinājumu potenciāli pieejamo Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansējumu.

¹ Direktīvas 2018/410 nosacījumi Latvijas likumdošanā jāpārņem līdz 2019. gada 9. oktobrim.

² Direktīvas 2003/87/EK nosacījumi ir pārņemti likumā "Par piesārņojumu", Ministru kabineta 2012. gada 13. novembra noteikumos

Nr. 769 "Noteikumi par stacionāro tehnoloģisko iekārtu dalību Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā, Ministru kabineta 2012.gada 25.septembra noteikumos Nr. 657 "Latvijai piešķirto emisijas kvotu izolācijas kārtība", Ministru kabineta 2013. gada 26. februāra noteikumos Nr. 112 "Emisijas kvotu piešķiršanas kārtība stacionāro tehnoloģisko iekārtu operatoriem", Ministru kabineta 2014. gada 20. maija noteikumos Nr. 250 "Noteikumi par darbībām emisijas reģistrā",

³ 2011. gada 30. augusta Ministru kabineta sēdes protokols Nr. 50, 73.§, pieejams tiešsaistē:
<http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2011-08-30>

⁴ Emisijas kvotas, kas piešķirtas saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10. panta 2. punkta a) apakšpunktu visām ETS dalībvalstīm

⁵ Emisijas kvotas, kas piešķirtas saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK 10. panta 2. punkta b) apakšpunktu. Tās tiks piešķirtas tikai 16 ES dalībvalstīm, t.sk. Latvijai

⁶ 2011. gada 30. augusta Ministru kabineta sēdes protokols Nr. 50, 73.§, pieejams tiešsaistē:
<http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2011-08-30>

⁷ Kvotu monetizēšana paliek iekārtu operatoru ziņā.

⁸ Platforma, kas izvēlēta Kopīgā iepirkuma nolīguma par kopēju izsoles platformu iepirkumu ietvaros. European Energy Exchange (turpmāk - EEX) uzvarēja kopīgajā iepirkumā par pastāvīgo kopējo izsoles platformu 2016. gadā 15. jūlijā un tā rezultātā ir noslēgts šobrīd spēkā esošs pakalpojuma līgums par Kopējo izsoļu platformu. EEX nodrošina emisiju kvotu izsoles 25 ES dalībvalstīm, t.sk. Latvijai. Tuvākajā nākotnē izsolēm plāno pievienoties Norvēģija, Islande un Lihtenšteina.

⁹ Ar šo Direktīvas punktu tiek noteikts kopējais dalībvalstīm izsolāmais emisiju kvotu pamatapjoms.

¹⁰ <https://unfccc.int/process-and-meetings/transparency-and-reporting/reporting-and-review-under-the-convention/greenhouse-gas-inventories-annex-i-parties/national-inventory-submissions-2018>

¹¹ https://cdr.eionet.europa.eu/lv/eu/mmr/art08_proxy/enw07vaw/

¹² <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/vide-energetika/energetika/meklet-tema/2407-atjaunigo-energoresursu-paterins-2017-gada>

¹³ https://www.em.gov.lv/files/nozares_politika/EMZino_AER_030518.pdf

¹⁴ <https://www.sprk.gov.lv/content/registresanalicencesana-0>

¹⁵ Centrālās statistikas pārvaldes apkopotā informācija.

¹⁶ Ekonomikas ministrijas Informatīvais ziņojums "Par risinājumiem obligātā iepirkuma mehānisma atcelšanai un ilgtspējīgai atjaunojamās enerģijas ražošanai", izskatīts Ministru kabinetā 14.08.2018, Protokols Nr 38 50.§

¹⁷ Operatori, kas saņēmuši tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, pieejams tiešsaistē: https://em.gov.lv/lv/nozares_politika/atjaunojama_enerģija_un_kogeneracija/informacija_par_izdotajiem_lemumiem_par_elektroenerģijas_obligato_iepirkumu/
Ar "x" ir nodalīti tie ES ETS Latvijas operatori, kuri ir saņēmuši tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, un ar "xx" - tie, kuriem ir tiesības saņemt garantētu maksu par koģenerācijas elektrostacijā uzstādīto elektrisko jaudu.

¹⁸ Operatori, kuri saņēmuši Kohēzijas fonda finansējumu iekārtu nomaiņas vai infrastruktūras uzlabošanas mērķiem, pieejams tiešsaistē: <http://www.esfondi.lv/es-fondu-projektu-mekletajs>

¹⁹ Tonnas CO₂ ekv.

²⁰ Tonnas CO₂ ekv.

²¹ 2015. gada Eiropas Komisijas izstrādātajā letekmes novērtējumā saistībā ar grozījumiem Direktīvā 2003/87EK, Eiropas Komisija prognozēja, ka emisijas kvotu cena vidēji ES ETS 4. periodā varētu būt 25 *euro*. https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/revision/docs/impact_assessment_en.pdf

²² Jānorāda, ka emisijas kvotu tirgus ir diezgan svārstīgs un dažu mēnešu laikā cenas diapazons ir diezgan plašs, piemēram, 2018. septembrī tika sasniegts gandrīz 25 *euro*, kas bija maksimālā vērtība visā ETS 3. periodā, taču jau novembra sākumā cena jau bija noslīdējusi nedaudz virs 15,5 *euro*, kam pēc tam sekoja atkal cenu kāpums.

²³ 2019. gada 16. janvārī publicēts <http://carbon-pulse.com/67157/>

²⁴ Neņemot vērā potenciālo tirgus stabilitātes rezerves ietekmi

²⁵ Izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu (ES) 2015/1814 (2015. gada 6. oktobris) par Savienības siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves izveidi un darbību un ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK.

²⁶ Pieejami: <http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/ekii/likumdosana/>

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs *J. Pūce*

© Oficiālais izdevējs "Latvijas Vēstnesis"